

Hiipiviä hölkkääjiä ja dynaamisia juoksijoita

William Bridel, Pirkko Markula & Jim Denison (toim.):
Endurance Running: A Socio-Cultural Examination. London: Routledge, 2016. 253 s.
ISBN 978-1-138-81042-6

Sana ”hölkkä” on näköjään julistettu pannaan, Antti Karisto päätteli *Sosiologiassa* 2/1986 julkaisemassaan artikkelissa, joka olikin nimeltään ”Suomi juoksee”. Hänen ja J.P. Roosin (*Liikunta ja elämäntapa*, 1989) kirjoitukset loivat pohjaa jalkaliikunnan kotimaiselle tutkimukselle, jonka viimeisimpiä jatkajia ovat Matti Tainio taiteellisella väitöskirjallaan *Parallel Worlds: Art and Sport in Contemporary Culture* (2015) ja Tapio Koski heideggerilaisella monografiallaan *The Phenomenology and the Philosophy of Running* (2015).

Angloamerikkalaisen tutkimustilanteen päivitys kantaa toteavaa nimeä *Endurance*

Running. Antologia on sosio-logisesti painottunut 16 tekstin tavattoman kirjava kooste, jossa sana *jogging* on nähdäkseen kielletty, vaikka sillä ei olekaan yhtä negatiivisia konnotaatioita kuin ikiomalla hölkällämme. Juoksu vain sattuu olemaan monikäyttöinen metafora tehokkuusajatteluun nojaavalle ”uusliberaalille” ajalle, kuten kirjan käytännössä jokaisessa artikkelissa muistutetaan.

Teoksen kolmihenkinen toimittajakollektiivi huomauttaa heti johdantosivuilla, että ”hyvän kansalaisen” kriteerit eivät kilpailuyhteiskunnassa täyty, jos emme huolehdi terveydestämme – mieluusti juoksujalkaa. Kurinalaisella palkansaajalla on kurinalaistettu ruumis. Solakka, tekniseen vaateparteen sostonustautunut ja sykemittarilla varustettu ruumis on 2000-luvun tunnus, minkä muuten Olavi Paavolaisen *Nykyaikaa etsimässä* (1929) jo ennakoii. Siinähan tarjottiin tulevaisuuden tunnuskuvaiksi jäntevää ja ruskettunutta, hiilimurskalla poseeraavaa urheilijaa.

Paavolaisen profetiaan verrattuna uutta on se, että ei-urheilijatkin muokkaavat ruumistaan, joka on kauttaaltaan verhoitu tuotemerkkeihin. Juoksuvarusteiden miljardibisnes avaa luontevan väylän kulutustutkimukselle, ja juuri siihen suuntaan etenee Pirkko

Markula, ”paljasjalkajuoksu” ystäväksi ilmoittautuva tutkija. Hän käyttää suosimistaan paljasjalkatossuista täsmällisempää ilmaisua ”minimalistinen” kenkä. Mikä selittäisi viehtymyksen ikään kuin luonnolliseen kosketukseen teknologian kyllästävässä ajassamme? Korkean profiilin liikuntasosiologin seuraajille ei tule yllätyksenä, että taustalla lymyää ”uusliberaalin kapitalismin” logiikka. Minimalistinen tossu ei ole vähentänyt jalkavammoja, eikä sen edes väitetä soveltuvan kaikille jalkatyypeille. Ylikansalliset yhtiöt täyttävät markkinarakoja yhtäältä autenttisen askeluksen kaipuuseen vetoavilla innovaatioilla, toisaalta välikyvillä ja piippaavilla kojeilla, joilla kontrolloidaan kehon toimintoja.

Richard Pringle tutkii vuorostaan 1970-luvun juoksuaallon yhdysvaltalaisista lipunkantajaa, *Runner's World*-lehteä, joka on tunnettu vaivattomasti liihottelevista kansikuvanaisistaan. Pringle nojaa Markulan tavoin ranskalaiskaksikkoon Gilles Deleuze ja Félix Guattari, mutta varoo lankeamasta consumerismin kaavamaisimpaan kritiikkiin. Vaikka jenkkilehti kaupustelee Pringlen tarkastelemalla 2010-luvulla sitä ja tätä juoksuun jotenkin liittyvää vetotinta, tehokkaimmin se taitaa vaikuttaa affektien tasolla, hän

päättelee. ”Juoksemisen representaatiot tarjoavat vapauden, hyvinvoinnin ja nautinnon toivoa, saavutuksen tunnetta ja jopa vaihtoehtoista elämäntapaa”, Pringle inspiroituu argumentoimaan (s. 107). Hänelle tuo kaikki on eskapismien sijasta voimaannuttavaa motivointia.

Runner's Worldin suomenkielinen laitos sinnitteli takavuosiina hetken hengissä, mutta viiden miljoonan potentiaalisen juoksijan populaatiossa on näköjään tilaa vain yhdelle alan lehdelle. *Juoksija* perustettiin suomalaisen hölkkähuuman alkumetreillä 1971, ja se säilyi vuosikaudet kotikutoisena, antiikin filosofeja vauhdinjakotaulukoihin luovasti yhdistelleenä julkaisuna. Ainakin graduntekijöille *Juoksijan* taitaval ärhäkästä alakulttuurilehdestä 2000-luvun kiiltokuvajulkaisuksi olisi valmis aihe. Sen avulla sopisi tehdä laajempiakin päätelmiä hölkkäharrastuksen mutaatiosta massojen liikuttajaksi ja välinekaupan veturiksi.

Kun vielä 50 vuotta sitten julkisella paikalla ilman näkyvää syytä puuskuttanut ihminen nostatti ihmetystä, nyt naisetkin saavat viiletää kaduilla puolialasti ilman virkavallan väliintuloa. Laura Chase dokumentoi naisten kuntojuoksuun kehittymistä kansanliikkeeksi 1980-luvulla, liikkeeksi, jota

kosmetiikkateollisuus voimalisesti sponsoroi. Antologian muihin lukuihin verrattuna Chasen teksti on teoreettisesti mielikuvitukseton, lähinnä kronikka, josta silti erottuu kahden kaupungin välinen kontrasti. Kun Bostonin perinteiselle maratonille uskaltautuneet naiset vedettiin väkivalloin syrjään, New Yorkiin vuonna 1971 perustetun maratonin järjestäjät ymmärsivät heti houkutella naisia hikoilemaan.

Hetkittäin teoksen teoriavetoi-suudella on omat ongelmansa. Kolmen kirjoittajan teksti Bostonin maratonia 2013 ravistelleesta pommi-iskusta ja sitä saatelleesta terroristijahdista kertoo tekijöiden mukaan uusliberalismin karusta arjesta. Michael Giardina, Ryan King-White ja Kyle Bunds näkevät Bostonin seudulle julistetun hätätilan viranomaisten ylireagoitina, oireena poliisivaltion syntymisestä, ja teesinsä tueksi he etsivät vihjeitä muslimitautisten pommimiesten toiseuttamisesta. Juoksututkimuksen kanssa artikkelilla on niukalti tekemistä, eikä sen akateemista uskottavuutta ainakaan lisää lukuisten tekstinsisäisten viitteiden puuttuminen kirjallisuusluettelosta.

”Yksilön tehostetulla korostamisella on tahattomia seurauksia”, uumoilee puolestaan ultrajuoksun harrastajaksi ja

uusliberalismin opposentiksi tunnustautuva Maylon Hanlod. Kuviohan on tuttu Suomestakin: kun standardimaraton on läpäisty, väristyksiä jahdataan tunturipoluilta, aavikoilta ja 24 tunnin taipaleilta. Hanlodin kriittinen katse kohdistuu ultrajuoksujen osanottajiin, jotka tapaavat olla ”valkoisia, koulutettuja, perheellisiä miehiä”. Hän kertoo kohdanneensa kisoissa vain yhden afroamerikkalaisen osallistujan eikä yhtään ”avoimesti” homoseksuaalista hölkääjää, joten nämä ryhmät on hänen nähdäkseen hiljennetty. Hanlod nostaa esiin patriarkaa-tin diskriminoivat vaikutukset juoksumailmassa, mutta ei esitä väitteidensä tueksi sen kummempaa näyttöä, oikeista todisteista puhumattakaan. Aikaa ja rahaa nielevät ultraurakat epäilemättä suosivat määrättyjä sosioekonomisia ryhmiä, mutta siitä havainnosta on vielä melkoinen matka seksuaalisen suuntauksen perusteella tapahtuvaan syrjintään.

Ultrajuoksu tuottaa omanlais-taan uupumusta, jopa laahustamista, jota joskus kuvailtiin kävelyhökkäksi. Mary Louise Adams muistuttaa 1800-luvun kestävyyskoitoksia kartoittavassa artikkelissaan kuuden päivän jalkapatikkakisoista, jotka painottuivat ennemmin kävelyyn kuin juoksuun. Modernilla ultrajuoksulla on siten edeltäjänsä. Toisaalta

1800-luvun Suomessa, jossa yhtäjaksoinen jolkotus ei ollut säädyllistä ajanvietettä, hädintuskin minuutin pyrähdykset voitiin mieltää ”kestävyysjuoksuksi”, kuten osoitin tutkimuksessani *Joutavan juoksun jäljillä* (2006). Kestävyys todella on katsojan silmässä ja sen ”kulttuuriset merkitykset” vaihtelevat Adamsia lainaten ajankohdasta toiseen. Tässä antologiassa kestävyysjuoksun yleisnimen alle ympätään artikkeli pyörätuollakin tehdyistä tempauksista, mihin sopii kai suhtautua merkitysten kyseenalaisena venyttämisenä. Pyörätuoli rullaa, kun sitä kelataan käsillä. Jalat kulkevat muuten vain mukana.

Runsaista rosoistaan huolimatta *Endurance Running* on stimuloivaa luettavaa liikunnan sosiologiasta ja historiasta kiinnostuneille tahoille. Kotimaisen hölkkäharrastuksen vaiheista on hiljattain julkaistu hivenen ylimalkainen katsaus kirjassa *Running across Europe* (2015). Syventävälle otteelle luulisi olevan tilausta, tuleehan tänä syksynä kuluneeksi 50 vuotta Impivaaran juoksun ja sitä tietä suomalaisten massajuoksujen synnystä. Vielä 1960-luvulla nimenomaan juostiin, toisin kuin nyt, jolloin jokainen hiipivä hölkkääjä vaatii saada tulla tunnetuksi dynaamisena juoksijana.

Erkki Vettenniemi